

СТРАТЕГИЯ

за управление на риска в Сметната палата на Република България

I. Въведение

Стратегията за управление на риска е предназначена да подпомогне Сметната палата на Република България /СП/ при постигането на нейните цели и приоритети, чрез прилагането на унифициран подход за идентифициране, оценяване и ограничаване на негативното въздействие на потенциални събития и ситуации, застрашаващи постигането им.

Стратегията е разработена на основание чл. 12 от Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор. Тя е съобразена с нейната мисия, визия и стратегически цели. В настоящата Стратегия са отразени функционалните и структурни промени, извършени в Сметната палата, в съответствие със Закона за Сметната палата, обн. ДВ. бр.12 от 13 Февруари 2015 г.

Управлението на риска е структуриран, последователен и непрекъснат процес, интегриран в оперативната дейност на СП. При него се извършват последователни и съгласувани действия за идентифициране, анализ, оценка и реакция на рисковете, както и прилагане на координационен механизъм за отчетност и докладване. Възприет е централизиран подход при управлението на рисковете, които осигурява интегриране на резултатите по одитни дирекции, дирекции в администрацията, отдели, сектори, самостоятелни структурни звена и изнесени работни места, а на централно ниво по функционални направления.

Прилагането на стратегията ще осигури постигане на следните цели:

- утвърждаване на СП като модерна върховна институция и като модел на добро финансово управление в публичния сектор;
- минимизиране на рисковете, свързани с постигането на целите на Сметната палата;
- утвърждаване на организационна култура и разбиране за необходимостта и ползата от управление на рисковете;
- преминаване от формален отговор на законово изискване за въвеждане на процеса по управление на риска към прилагане на ефективен и работещ модел;
- подобряване на системите за финансово управление и контрол в Сметната палата.

II. Описание на управлението на риска в Сметната палата

Процесът по управление на риска включва следните етапи и дейности:

1. Идентифициране на рисковете – определяне на ясни и измерими цели, които отговарят на критериите SMART¹, на ниво Сметна палата, одитна

¹ SMART: Specific, Measurable, Attainable, Realistic, Time – Bound - конкретни, измерими, постижими, реалистични и времево-ориентирани.

дирекция, дирекция и отдел в администрацията, или самостоятелно структурно звено; анализ на основните дейности и процеси, свързани с постигане на целите; определяне на събития, които могат да повлияят негативно върху постигането на целите.

Рисковете се идентифицират на ниво одитна дирекция, дирекция, отдел/сектор или самостоятелно структурно звено в администрацията. С цел осигуряване на пълнота на процеса и прилагането на единен подход при идентифицирането на рисковете във всички структурни звена в Сметната палата, ССУР разработва примерно групиране на рисковете.

Рисковете на ниво Сметна палата се идентифицират от лицата, отговорни за изпълнението на целите от Стратегията за развитие на Сметната палата. Идентифицираните рискове се докладват на ССУР за изготвяне на окончателен проект на риск-регистър за стратегическите рискове на Сметната палата, който председателят на ССУР внася за разглеждане и приемане на заседание на Сметната палата.

Идентифицираните рискове се описват по формулата $\text{риск} = \text{причина} + \text{проблем} + \text{последствие}$.

2. Анализ и оценка на рисковете обхваща следните последователни стъпки:

2.1. Оценка на идентифицираните рискове от гледна точка на вероятността от настъпването им и тяхното въздействие. **Вероятността** характеризира предполагаемата честота за настъпване на неблагоприятното събитие в настоящето или в обозримо бъдеще. **Влиянието** показва какви са последиците от настъпването на неблагоприятното събитие.

Оценяват се присъщите рискове без да се вземат под внимание съществуващите контролни процедури, а само естеството на дейността или процеса.

При оценката на присъщия риск се прилага четиристепенна скала като резултатите от нея се представят чрез матрица за оценка на риска.

Вероятността на риска се оценява по следната скала:

1. Ниска (малка вероятност от настъпване на неблагоприятно събитие);
2. Средна (средна вероятност);
3. Висока (над средната вероятност);
4. Много висока (голяма вероятност да настъпи/рискът вече е настъпил).

Влиянието се оценява по следната скала:

1. Незначително (малко влияние);
2. Умерено (средно влияние);
3. Сериозно (влияние над средното);
4. Критично (голямо влияние, важни последици).

2.2. Описват се въведените контролни дейности.

2.3. Оценка на остатъчните рискове - представлява оценка на адекватността и ефективността на контролните процедури. Остатъчният риск е рискът, който остава след предприетите действия и мерки за ограничаването му.

Остатъчните рискове се оценяват съобразно вероятността и влиянието за настъпването им.

2.4. Определяне на зоната, в която попадат оценените рискове - зона с висок приоритет (*червена*), зона за наблюдение (*жълта*) и зона с нисък приоритет (*зелена*), съгласно *матрицата* за оценка на риска.

МАТРИЦА НА РИСКА

		ВЛИЯНИЕ			
		Незначително (малка)	Умерено (средно)	Сериозно (влияние над средното)	Критично (важни последици)
ВЕРОЯТНОСТ	Ниска (малка вероятност)				
	Средна				
	Висока (над средната)				
	Много висока (възможно е вече да е настъпил)				

2.5. На база на оценката, рисковете се приоритизират като високи, средни и ниски.

Обща оценка на риска:	нисък	среден	висок
------------------------------	--------------	---------------	--------------

2.6. Лицата, отговорни за управлението на рисковете правят *мотивирани предложения* за приемливо ниво на идентифицираните рискове.

2.7. Спрямо рисковете, попаднали в зоната с висок приоритет, задължително се предприемат мерки и се управляват активно. Рисковете от зоната за наблюдение подлежат на периодичен мониторинг, за да се предприемат своевременни реакции при ескалирането им. Рисковете с нисък приоритет се преглеждат и оценяват веднъж на две години. Рисковете, оценени с влияние „критично“ се наблюдават поне веднъж годишно.

2.8. Резултатите от управлението на риска се отразяват в риск-регистър */Приложение № 1/*.

3. Определяне на реакцията спрямо рисковете

Реакцията на риска зависи от неговата оценка и приемливото ниво на риска. Приемливото ниво на риска се утвърждава от Сметната палата по предложение на Специализирания съвет за управление на рисковете (ССУР). В своето становище ССУР взема предвид мотивираните предложения на лицата, отговорни за управление на рисковете.

При реакция на риска се съпоставят очакваните негативни последици и разходите за функциониране на контролната процедура.

Реакцията на риска може да бъде:

- **Ограничаване на риска /третиране/** – въвеждане на контролни дейности, с цел ограничаване до допустимите нива. Контролните дейности могат да бъдат превантивни и разкриващи;
- **Прехвърляне на риска** – в случай, че рискът е неприемливо висок, се търси възможност за прехвърлянето му към друга организация;
- **Толериране на риска** – приемане на риска на нивото, на което е оценен. Такава реакция е възможна само, ако установените рискове имат ограничено /незначително/ влияние върху постигане на целите или са налице ограничени възможности за предприемане на ефективни действия;
- **Прекратяване на риска** – някои рискове могат да се намалят или ограничат до приемливо равнище единствено чрез прекратяване на дейността. Бездействието на организацията също може да е риск, защото при него не могат да се постигнат целите, за които е създадена.

4. Мониторинг и докладване на рисковете.

Целта на наблюдението е идентифициране на възможности за подобряване на процеса по управление на риска и установяване на промени в рисковия профил.

4.1. Мониторинг на присъщите рискове

Присъщите рискове се наблюдават поне веднъж годишно. Преглед на идентифицираните присъщи рискове се извършва и/или при настъпване на обстоятелства, които са фактори за идентифициране на нови или прекратяване на рискове, включени в Риск-регистъра на Сметната палата.

4.2. Мониторинг на остатъчните рискове

Наблюдението на риска дава разумна увереност на СП, че процесът по управление на риска е адекватен и ефективен и предприетите действия са довели до намаляване на риска до приемливо ниво.

Лицата, отговорни за управлението на рисковете (директори на одитни дирекции, директори на дирекции, началници на отдели и ръководители на структурни звена в администрацията, административни ръководители на изнесените работни места и отговорниците за изпълнение на целите от Стратегията за развитие на Сметната палата) наблюдават и докладват на Специализирания съвет по управление на риска състоянието на рисковете от тяхната област както следва:

- Високите и Средните рискове – на 6 месеца;
- Ниските рискове – на 12 месеца;

Специализираният съвет за управление на риска наблюдава и обобщава състоянието на процеса по управление на риска периодично и докладва най-малко два пъти годишно на СП.

5. Предоставяне на увереност за ефективността на процеса по управление на риска.

Звеното за вътрешен одит чрез извършването на одитни ангажименти на база оценка на риска предоставя на Сметната палата увереност относно адекватността и ефективността на процеса по управление на риска и дава препоръки за подобряването му.

III. Отговорности в процеса по управление на риска

Управлението на риска е интегриран процес в дейността на СП, в който участват всички одитори и служители в Сметната палата.

Председателят на СП осигурява изпълнението на Стратегията за управление на риска чрез назначаване на специализиран съвет за управление на риска. Сметната палата разглежда докладите на ССУР по управление на риска и взема решения за изпълнение на предложенията за подобряване на процеса, а председателят на Сметната палата осигурява изпълнението и контрола на тези решения, за което се отчита пред Сметната палата.

По предложение на ССУР Сметната палата утвърждава приемливото ниво на риска и риск-регистрите на структурните звена.

В управлението на риска вземат участие, както следва:

Специализираният съвет за управление на рисковете

Съветът се състои от 7 /седем/ души, определени поименно с решение на СП, като за негов председател се определя заместник-председател или член на СП. За своята дейност ССУР приема правила.

ССУР заседава поне веднъж на всеки три месеца. В заседанията на ССУР участва и ръководителят на ЗВО без право на глас при вземане на решения. При изпълнение на своите отговорности ССУР може да привлича за съдействие други служители от СП и/или външни лица.

Основните отговорности на ССУР са да:

- Извършва регулярен преглед на Стратегията за управление на риска и прави предложения за актуализирането ѝ;
- Координира изпълнението на дейностите по управление на риска;
- Упражнява надзор над лицата, отговорни за управлението на рисковете;
- Анализира и предлага за утвърждаване от СП приемливите нива на идентифицираните рискове;
- Разработва и поддържа риск-регистър на стратегическите рискове на Сметната палата.
- Предлага организирането на подходящи обучения по управление на риска;

- Изготвя годишен доклад за управлението на риска.

Лицата, отговорни за управлението на рисковете

Директорите на одитни дирекции, директорите на дирекции, началниците на отдели и ръководителите на структурни звена в администрацията, и отговорниците за изпълнение на целите от Стратегията за развитие на Сметната палата, отговарят за:

- Определянето на ясни и измерими цели на ниво структурна единица;
- Идентифицирането на рисковете за постигане на целите;
- Оценяването на идентифицираните рискове и докладването им на ССУР;
- Изготвянето на предложения за въвеждане на контролни дейности за управление на рисковете в случаите, когато остатъчният риск надвишава приемливото ниво на риск;
- Изготвянето на риск-регистъра на съответната структурна единица;
- Извършването на периодично наблюдение на рисковете, за което докладват на ССУР.

Ръководителите на структурни звена, в състава на които има отдели и сектори, осигуряват обобщаване на попълнените риск-регистри.

Административните отговорници по изнесени работни места (ИРМ)

Административните отговорници идентифицират и оценяват рисковете, свързани с опазване на активите и информацията, правят предложения за въвеждане на контролни дейности за управление на рисковете, попълват риск-регистър за съответното ИРМ, извършват периодично наблюдение на рисковете и докладват на ССУР. Директора на дирекция „Административна дейност” обобщава риск-регистрите на ИРМ и ги докладва на ССУР.

Ръководителят на Звеното за вътрешен одит

РВО без да поема управленска отговорност:

- консултира членовете на Специализирания съвет за управление на рисковете и участниците в процеса по управление на риска;
- докладва на председателя на Сметната палата резултатите от извършените одитни ангажименти относно адекватността и ефективността на процеса по управление на риска и дава препоръки за подобряването му;
- участва в заседанията на Специализирания съвет по управление на риска без право на глас при вземане на решения.

Специализираният съвет за управление на рисковете изготвя указания за прилагането на настоящата Стратегия.

Стратегията за управление на риска в Сметната палата на Република България е приета на заседание на Сметната палата с Решение № 059 от 24.03.2016 г. (Протокол № 9).